

Námitka promlčení

Právo dlužníka vznést námitku promlčení není omezeno pouze na určité stádium soudního řízení a lze ji tak uplatnit kdykoli v průběhu řízení až do právní moci rozhodnutí ve věci, tj. i v rámci řízení odvolacího. V režimu neúplné apelace se však může odvolací soud zabývat námitkou promlčení vznesenou až v odvolacím řízení, jen není-li spojena s nepřipustným uplatňováním nových skutečností a důkazů. Námitku promlčení uplatněnou až v odvolacím řízení tak může odvolací soud shledat důvodnou jen tehdy, umožňují-li mu skutková tvrzení a důkazy uplatněné před soudem prvního stupně nebo jinak v tomto stádiu řízení vyšlé najevo posoudit rozhodné skutečnosti z pohledu hmotně právní úpravy promlčení a přijmout závěr o promlčení žalobou uplatněného nároku.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 653/2003, ze dne 14.1.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. P. B., zastoupeného, advokátem, proti žalovanému S. p. b. h. M. O. a P., v likvidaci, zastoupenému, advokátem, o zaplacení částky 445.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 54 C 14/99, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. června 2003, č.j. 8 Co 247/2003-149, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 4. června 2003, č.j. 8 Co 247/2003-149, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Krajský soud v Ostravě ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek Okresního soudu v Ostravě ze dne 17. ledna 2003, č.j. 54 C 14/99-125, kterým soud prvního stupně uložil žalovanému zaplatit žalobci 445.000,- Kč s 26 % úrokem z prodlení od 5. listopadu 1997 do zaplacení a na nákladech řízení 56.500,- Kč (první odstavec výroku). Odvolací soud dále rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý odstavec výroku).

V odůvodnění rozsudku odvolací soud zejména uvedl, že přezkoumal napadený rozsudek i řízení předcházející, neboť dospěl k závěru, že odvolání „žalobce“ obsahovalo přípustný odvolací důvod ve smyslu ustanovení § 205 odst. 2 písm. g) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“). Zjistil, že řízení před soudem prvního stupně netrpí žádnou vadou, která by mohla mít za následek nesprávné právní posouzení věci či zmatečnost rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 212a o. s. ř.

Ztotožnil se se skutkovými závěry soudu prvního stupně, podle kterých žalobce spolu se Z. V. založili O. s. s. s. r. o. (dále též jen „společnost“) společenskou smlouvou uzavřenou 25. ledna 1991, přičemž uvedená společnost byla do obchodního rejstříku zapsána 10. dubna 1991. „Žalobce se společníkem, ale jako zmíněná obchodní společnost“ uzavřeli ve dnech 14. února a 12. března 1991 kupní smlouvy ohledně nemovitostí, podle nichž „se vlastnictví převádělo“ úplatně za celkovou dohodnutou cenu 445.000,- Kč, která byla zaplacena z účtu žalobce 29. května 1991.

Jelikož následně byly nemovitosti, které byly předmětem výše uvedených kupních smluv, vyloučeny z konkursní podstaty úpadkyně O. s. s., s. r. o. a kupní smlouvy o jejich prodeji „nevznikly, byly neplatné“, což nebylo stranami sporu zpochybněno, a jelikož v době uzavírání kupních smluv společnost neexistovala, považoval soud prvního stupně plnění realizované žalobcem za plnění z neplatného právního úkonu a rozhodl o povinnosti žalovaného vrátit takto poskytnuté plnění žalobci. Vyloučil přitom, že by v případě plnění poskytnutého žalobcem šlo o jednatelství bez příkazu, popř. že by toto plnění představovalo plnění z titulu přistoupení k závazku dlužníka po dohodě s ním, když taková argumentace (rozuměj argumentace žalovaného) nemá oporu ve zjištěném skutkovém stavu.

Odvolací soud, považuje za správný závěr soudu prvního stupně o tom, že žalobce plnil na účet žalovaného vlastním jménem před vznikem společnosti, sice připustil, že soud prvního stupně nesprávně aplikoval ustanovení občanského zákoníku upravující bezdůvodné obohacení „v nyní platném znění“, namísto ustanovení o neoprávněném majetkovém prospěchu „ve znění občanského zákoníku účinného do 31. prosince 1991“, nicméně toto právní pochybení soudu prvního stupně neshledal z hlediska správnosti jeho závěrů o povinnosti vydat neoprávněný majetkový prospěch

významným.

Odvolací soud dále zdůraznil, že soud prvního stupně se zcela nevypořádal s otázkou, pod které ustanovení má neoprávněný majetkový prospěch podřadit, nicméně uzavřel, že plnění žalovaného (správně „žalobce“) představovalo neoprávněný majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, a to s ohledem na fakt, že nedošlo „k žádnému splnění závazku“ mezi žalobcem jako fyzickou osobou a žalovaným. Aplikuje ustanovení § 452 občanského zákoníku ve znění účinném do 31. prosince 1991, dovedl správnost závěru soudu prvního stupně o povinnosti žalovaného získaný neoprávněný majetkový prospěch žalobci vydat.

Ve vztahu k námitce promlčení vznesené žalovaným odvolací soud akcentoval, že tuto jinak v zásadě přípustnou námitku žalovaný uplatnil podle obsahu spisu až v odvolacím řízení, poté, co soud prvního stupně splnil poučovací povinnost podle ustanovení § 119a o. s. ř., přičemž žádný z účastníků včetně žalovaného skutkově tvrzení ohledně okolností, z nichž by bylo možno dovodit promlčení, nedoplnil.

Dle názoru odvolacího soudu jde „vysloveně“ o otázku skutkovou, opírající se o vznik žalovaného nároku a zejména pak o běh času od té doby ve vztahu k promlčecí době a jejímu marnému uplynutí před hmotněprávním úkonem spočívajícím v uplatnění práva žalobou u soudu. Takovou skutečnost, která nebyla uplatněna před soudem prvního stupně, v odvolacím řízení ve smyslu ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř. úspěšně uplatnit nelze, když uvedené ustanovení „v zásadě“ vylučuje uplatnění nových skutečností a žádná z výjimek tam uvedených se na daný případ nevztahuje, a proto ani námitka promlčení neobstojí.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, odkazuje co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. a co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Vyslovuje nesouhlas s právním závěrem odvolacího soudu přijatým při řešení otázky povinnosti vydat neoprávněný majetkový prospěch žalobci, s tím, že mezi ním a žalobcem nevznikl právní vztah s povinností vydat „vzájemně poskytnutá plnění“, když kupní cenu dle hospodářských smluv o převodu nemovitostí neplatil žalobce, nýbrž společnost, která k tomu bankovní účet žalobce využila. Pokud by se nejednalo o plnění ze strany společnosti, muselo se (dle názoru dovolatele) jednat o přistoupení k závazku dlužníka, což ze skutkových zjištění jednoznačně vyplývá.

Za nesprávný dovolatel považuje rovněž právní závěr odvolacího soudu o „odmítnutí námitky promlčení jako nepřipustné“. Námitka promlčení je samostatným institutem hmotného i procesního práva a není „skutečností“, kterou je účastník povinen tvrdit pro účely zjištění skutkového stavu věci. Připouští sice, že pokud by v řízení před soudem prvního stupně netvrdil skutečnosti, z nichž námitka promlčení vyplývá, odvolací soud by „s největší pravděpodobností“ nemohl z důvodu neúplné apelace tuto námitku připustit, protože by nemohl posoudit její důvodnost, nicméně zdůrazňuje, že v projednávané věci okolnosti nutné pro posouzení této námitky uvedl a prokázal.

Zastává názor, že odvolací řízení je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř. postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (nepřipouštění námitky promlčení, případně nesprávný skutkový závěr o tom, že kupní cena byla zaplácena ještě před vznikem společnosti), a dále, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, požaduje, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Současně navrhuje, aby dovolací soud odložil vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

V souladu s body 1., 15. a 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. [30/2000](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se pro dovolací řízení uplatní občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Nejvyšší soud se v první řadě zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání proti rozsudku upravuje ustanovení § 237 o. s. ř.

Jak vyplývá z obsahu výroku rozsudku soudu prvního stupně a výroku rozsudku soudu odvolacího, je rozsudek odvolacího soudu ve věci samé potvrzujícím; dovolání proti němu proto není z hlediska § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné.

Přípustnost dovolání nelze dovodit ani z ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., neboť rozsudkem odvolacího soudu

byl potvrzen v pořadí první rozsudek soudu prvního stupně.

Zbývá posoudit přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jehož se žalovaný výslovně dovolává. Podle tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř.] zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 237 odst. 3 o. s. ř.).

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou otázku, na níž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen. Zásadní právní význam pak má rozsudek odvolacího soudu zejména tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí konkrétní věci (v jednotlivém případě), ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec (pro jejich judikaturu), nebo obsahuje-li řešení právní otázky, které je v rozporu s hmotným právem. Dovolání je přípustné, jde-li o řešení otázek právních (ať již v rovině procesní nebo v oblasti hmotného práva), jiné otázky (zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění) přípustnost dovolání nezakládají.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu dovolací soud shledává - a potud má dovolání ze přípustné - v řešení otázky, zda vznesení námitky promlčení lze považovat za uplatnění nové skutečnosti s režimem a důsledky podle ustanovení § 119a a § 205a o. s. ř.

Dovolací soud založil své rozhodnutí na závěru, že žalovaný vznesl námitku promlčení až v řízení odvolacím, poté, co soud prvního stupně v řízení splnil poučovací povinnost podle ustanovení § 119a o. s. ř., a žádný z účastníků včetně žalovaného skutkově tvrzení ohledně okolností, z nichž by bylo možno dovodit promlčení, nedoplnil. Protože se jedná vysloveně o otázku skutkovou, opírající se o vznik žalovaného nároku a zejména pak o běh času ve vztahu k promlčecí době a jejímu marnému uplynutí před uplatněním práva u soudu, a protože takovou skutečnost (rozuměj neuplatněnou před soudem prvního stupně) v odvolacím řízení podle ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř. úspěšně uplatnit nelze, dovodil, že námitka promlčení „neobstojí“.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 205a odst. 1 o. s. ř. skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou u odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže

- a) se týkají podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přísedícího) nebo obsazení soudu;
- b) jimi má být prokázáno, že v řízení došlo k vadám, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci;
- c) jimi má být zpochybněna věrohodnost důkazních prostředků, na nichž spočívá rozhodnutí soudu prvního stupně;
- d) odvolatel nebyl řádně poučen podle § 119a odst. 1;
- e) nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

Podle odstavce 2 ve věcech uvedených v § 120 odst. 2 omezení podle odstavce 1 neplatí.

System neúplné apelace, na němž je vybudováno odvolání ve sporném řízení, vychází ze zásady, že ve sporném řízení je soud prvního stupně instancí skutkovou, tj. instancí, u které mají být zásadně provedeny všechny účastníky navržené důkazy potřebné k prokázání sporných právně významných skutkových tvrzení. K tomu zákon ukládá účastníku povinnost tvrdit před soudem prvního stupně všechny pro věc právně významné skutečnosti, které tu byly (existovaly) v době řízení před soudem prvního stupně a označit dostupné důkazy způsobilé k jejich prokázání. O této povinnosti musí být účastník poučen podle potřeby v průběhu celého řízení a výslovně pak před rozhodnutím ve věci samé (§ 119a odst. 1 o. s. ř.)

Pro závěr, zda skutečnosti, které byly uplatněny v odvolání, jsou „nové“, je rozhodné posouzení, zda byly účastníkem řízení uvedeny v řízení před soudem prvního stupně nebo zda v průběhu tohoto řízení jinak vyšly najevo. Jestliže příslušné skutečnosti byly účastníkem uvedeny nebo jinak vyšly v řízení před soudem prvního stupně najevo, pak byly z hlediska § 205a odst. 1 o. s. ř. „uplatněny před soudem prvního stupně“.

Uplatněním skutečností ve smyslu ustanovení § 119a, § 205a a § 211a o. s. ř. se pak rozumí především tvrzení účastníků o skutkových okolnostech významných pro rozhodnutí věci z hlediska skutkové podstaty právní normy, která má být ve věci aplikována, tj. tvrzení o těch skutečnostech, jimiž účastník realizuje svoji povinnost tvrzení [§ 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.]. Námitku promlčení vznesenou dlužníkem (žalovaným) za uplatnění skutečností ve shora uvedeném smyslu považovat nelze. Přestože se dlužník námitkou promlčení dovolává právní skutečnosti, totiž uplynutí promlčecí doby, neuplatňuje námitkou promlčení skutečnosti, které by byl povinen uvést v rámci své povinnosti tvrzení, nýbrž uplatňuje pouze své právo dovolat se promlčení. Právo dlužníka vznést námitku promlčení není omezeno pouze na určité stádium soudního řízení a lze ji tak uplatnit kdykoli v průběhu řízení až do právní moci rozhodnutí ve věci, tj. i v rámci řízení odvolacího. V režimu neúplné apelace se však může odvolací soud zabývat námitkou promlčení vznesenou až v odvolacím řízení, jen není-li spojena s nepřipustným uplatňováním nových skutečností a důkazů (shodně srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 162/2003 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002).

Námitku promlčení uplatněnou až v odvolacím řízení tak může odvolací soud shledat důvodnou jen tehdy, umožňují-li mu skutková tvrzení a důkazy uplatněné před soudem prvního stupně nebo jinak v tomto stádiu řízení vyšlé najevo posoudit rozhodné skutečnosti z pohledu hmotné právní úpravy promlčení a přijmout závěr o promlčení žalobou uplatněného nároku.

Odvolací soud pak nejenže neuvedl, které skutečnosti má z pohledu promlčení nároku na vydání neoprávněného majetkového prospěchu vzniklého plněním bez právního důvodu (srov. jeho právní kvalifikaci nároku) za významné, ale ani nekonkretizoval, které z těchto rozhodných skutečností nebyly uplatněny, popř. nevyšly v řízení před soudem prvního stupně najevo.

Obecný závěr odvolacího soudu, podle kterého se v případě námitky promlčení jedná o otázku skutkovou, opírající se o vznik žalovaného nároku a zejména o běh času od té doby ve vztahu k promlčecí době a jejímu marnému uplynutí před uplatněním práva u soudu (navíc zcela pomíjející skutečnosti seznatelné z obsahu spisu vztahující se k datu úhrady peněžního plnění žalovanému a k datu uplatnění nároku u soudu), je tak neúplný a tudíž i nesprávný a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl dovolatelem uplatněn právem.

Dovolací soud proto bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) podle ustanovení § 243b odst. 2 věty za středníkem, odst. 3 a odst. 6 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správní řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)